วิเคราะห์หลักสัปปายะที่เอื้อต่อผู้มาปฏิบัติธรรมของวัดใหม่ยายแป้น กรุงเทพมหานคร*

An Analysis of Sappāya Conditions Conducive to Meditation Practitioners at Wat Mai Yai Paen Temple, Bangkok

[1]พระธนากร ธมฺมธราโภ และ พระปราโมทย์ วาทโกวิโท
[1]Phra Thanakorn Dhammadharabho and Phra Pramote Vadakovido
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidayalaya University, Thailand.
[1]Corresponding Author's Email: Thanakornjo47@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา บริบทและความจำเป็นต่อผู้มาปฏิบัติธรรมของวัดใหม่ยายแป้น กรุงเทพมหานคร 2) วิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีศาสตร์สมัยใหม่และหลักสัปปายะต่อผู้มาปฏิบัติธรรมของวัดใหม่ยายแป้น กรุงเทพมหานคร และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการวิเคราะห์หลักสัปปายะที่เอื้อต่อผู้มาปฏิบัติธรรมของวัดใหม่ยายแป้น กรุงเทพมหานคร โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล รวมจำนวน 20 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) วัดใหม่ยายแป้นประสบปัญหาที่ส่งผลต่อบรรยากาศการปฏิบัติธรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชน นำไปสู่ผลกระทบทางจิตใจและสังคม เป้าหมายคือพัฒนาให้วัดใหม่ยายแป้นเป็น "นิพพานสถานธรรม" ที่สงบ ร่มรื่น และยั่งยืน ทั้งต่อจิตใจและสังคม 2) การพัฒนาวัดหรือสถานปฏิบัติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพควรอิงแนวคิดและทฤษฎีสมัยใหม่ 4 ด้านหลัก ได้แก่การมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน การพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และการออกแบบพื้นที่เพื่อการปฏิบัติธรรม 3) การวิเคราะห์วัดใหม่ยายแป้นควรดำเนินการอย่างรอบด้านเพื่อประเมินความเหมาะสมตามหลักสัปปายะ 7 โดยเน้น ความสะอาด ความสงบ ความปลอดภัย ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก และการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมถึงการประเมินผลและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้วัดเป็นสถานที่ที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริงและยั่งยืน งานวิจัยนี้ได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ "สัปปายนำนิพพานสถานธรรมสู่สันติสุขวัดใหม่ยายแป้น" ซึ่งมุ่งเน้นการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 ประการ ร่วมกับหลักอริยสัจ 4 และหลัก "วัด 6 ส." ในการพัฒนาวัดใหม่ยายแป้นให้เป็นสถานปฏิบัติธรรมที่เอื้อต่อการบรรลุมรรคผลและนิพพาน

คำสำคัญ: หลักสัปปายะ; ผู้ปฏิบัติธรรม; วัดใหม่ยายแป้น; สถานปฏิบัติธรรม

Abstract

This study consisted of the following objectives: 1) to examine the problems, context, and needs of meditation practitioners at Wat Mai Yai Paen in Bangkok, 2) to explore modern theories alongside the concept of *sappāya* (supportive conditions) in relation to meditation

*Received August 29, 2025; Revised March 29, 2026; Accepted April 3, 2026

practitioners at Wat Mai Yai Paen; and 3) to propose the guidelines for identifying *sappāya* conditions conducive to meditation practitioners at Wat Mai Yai Paen. The research method involved in-depth interviews with 20 key informants. The obtained qualitative data were analyzed using content analysis.

The research findings indicate the following: 1) Wat Mai Yai Paen is currently facing several problems that negatively affect the overall atmosphere for meditation practice and hinder community engagement. As a result, there are broader psychological and social consequences observed within the community. The ultimate goal is to transform Wat Mai Yai Paen into a "*Nibbāna* Sathan Dhamma" (*Nibbāna* Dhamma Center), which will be a tranquil, green, and sustainable space that nurtures both mental well-being and social harmony; 2) The effective development of temples or meditation centers should be grounded in four key modern theoretical perspectives: community participation, the development of the temple as a community center, sustainable environmental development, and the design of meditation spaces; and 3) The analysis of Wat Mai Yai Paen should be conducted comprehensively in order to assess the temple's suitability based on the seven *sappāya* (supportive) conditions, with an emphasis on cleanliness, tranquility, safety, availability of essential amenities, and active community participation. Continuous evaluation and improvement are essential to ensure that the temple genuinely serves as a conducive and sustainable space for meditation practice. This research introduces new knowledge under the concept "*Sappāya* as a Pathway to a *Nibbāna* Sathan Dhamma and Peaceful Living at Wat Mai Yai Paen." It focuses on the integrated application of the Seven *Sappāya* (supportive conditions), the Four Noble Truths (Ariyasacca), and the "6S Temple Development Framework" (Wat 6 S) in the development of Wat Mai Yai Paen as a meditation center conducive to the attainment of the path (magga), its fruition (phala), and ultimately *Nibbāna*.

Keywords: *Sappāya*; Practitioners; Wat Mai Yai Paen; Meditation Centers

บทนำ

สภาพบริบทปัจจุบันพระสงฆ์และวัดเป็นองค์กรสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพราะพระสงฆ์เป็นผู้อบรมธรรมะ จัดการศึกษาด้านปริยัติและนำพาปฏิบัติแก่ประชาชน มีส่วนใกล้ชิดกับสังคม เอื้อประโยชน์ทางธรรมอันเป็นสาธารณะสมบัติ สงเคราะห์ชุมชนและสังคม พัฒนาสาธารณูปการ มีการร่วมมือประสานการเผยแผ่ธรรม ผูกสัมพันธ์กับชุมชนและสังคม พระสงฆ์จึงเป็นผู้เลือกสรรและจัดวางกำหนดปัจจัยที่เกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรมนี้ ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า "สัปปายะ" โดยสัปปายะเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความสบาย สภาพเอื้อ สิ่งที่เกื้อกูล สิ่งที่เอื้อต่อการอยู่ดีและการที่จะพัฒนาชีวิต สิ่งที่เหมาะกัน สิ่งที่เกื้อกูลช่วยสนับสนุนในการบำเพ็ญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย"สัปปายะ จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการปฏิบัติธรรมและการดำรงชีวิต การเป็นอยู่ การปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาต้องอาศัยเหตุปัจจัย คือ สัปปายะ ซึ่งสัปปายะที่เป็นปัจจัยเกื้อกูลเอื้อต่อการปฏิบัติธรรมมีอยู่ 7 อย่าง ประกอบด้วย 1) อาวาสสัปปายะ 2) โคจรสัปปายะ 3) ภัสสสัปปายะ 4) ปุคคลสัปปายะ 5) โภชนสัปปายะ 6) อุตุสัปปายะ 7) อิริยาปถ-

สัปปายะ” (Phra Phonchat Buddhasaro (Phakphrom), 2018) โดยวัดใหม่ยายแป้นเป็นวัดที่มีประวัติยาวนานในเขตชานเมืองของกรุงเทพมหานคร โดยได้กลายเป็นสถานที่ที่ผู้คนหลายกลุ่มเข้ามาปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง วัดใหม่ยายแป้น เริ่มได้รับความนิยมในฐานะสถานที่ปฏิบัติธรรมมากขึ้นในช่วง 10 - 20 ปีที่ผ่านมา (Wat Mai (Yai Paen), 2025)

ด้วยสภาพแวดล้อมที่ยังไม่เอื้อต่อการพักผ่อนจิตใจและปฏิบัติธรรม วัดจึงได้มีการปรับปรุงพื้นที่และสิ่งอำนวยความสะดวกตามหลักสัปปายะ 7 เพื่อรองรับผู้ปฏิบัติธรรมทั้งในรูปแบบของบุคคลทั่วไปและคณะกลุ่ม พร้อมทั้งนิสิต นักศึกษา มหาวิทยาลัยต่าง ๆในประเทศและชาวต่างชาติ โดยมีผลจากการศึกษาถึงความสำคัญของสัปปายะในฐานะเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญต่อการปฏิบัติธรรม จึงทำให้วัดหรือสำนักปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาในเบื้องต้น ในสมัยพุทธกาล พระเจ้าพิมพิสารได้มีพระดำริในการถวายพระราชอุทยานเวฬุวัน ให้เป็นที่พำนักสำหรับพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ซึ่งก่อนหน้านั้นพระสงฆ์อาศัยพักอยู่ตามธรรมชาติต่าง ๆ เช่น โคนไม้ ภูเขา ซอกเขา ถ้ำ ป่าช้า ป่าชัฏ ที่แจ้ง ลอมฟาง จากนั้นก็พัฒนามาเป็นอารามเป็นวัด กลายมาเป็นศูนย์กลางรวมกลุ่มผู้รู้ ผู้ที่กำลังแสวงหาทางฝึกปฏิบัติขัดเกลาตนเอง การเลือกสถานที่สร้างวัด ควรคำนึงถึงความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ และควรจะนำทฤษฎีการสร้างวัดแห่งแรกครั้งพุทธกาลมาเป็นบรรทัดฐานในการสร้าง หากพระสงฆ์สามารถทำวัดในลักษณะดังกล่าวนี้ให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมด้านฝึกกรรมฐาน อบรมปฏิบัติธรรม บำเพ็ญธรรม ซึ่งสามารถเป็นที่พักทางจิตใจ ดังนั้นการสร้างวัด หรือสำนักปฏิบัติธรรม สถานที่ทำความดี จึงควรสร้างตามหลักสัปปายะ เพื่อให้มีความเป็นธรรมชาติเหมาะแก่การปฏิบัติธรรม และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ยังมีอิทธิพลมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อความเป็นอยู่ของบุคคลต่อความเสื่อมความเจริญของบุคคล ถ้าบุคคลอาศัยอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดีก็จะก่อให้มีความเจริญก้าวหน้าในชีวิตได้มากและการได้ในสิ่งที่เป็นสัปปายะจะช่วยส่งเสริมการปฏิบัติธรรมให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งด้านทางกายและทางใจ สามารถที่จะพัฒนาฝึกฝนอบรมตนให้เข้าถึงเป้าหมายสูงสุดทางพระพุทธศาสนาคือ “พระนิพพาน” หลักสัปปายะจึงมีความสำคัญต่อการปฏิบัติธรรมดังที่ปรากฏในพระไตรปิฎก อรรถกถา คัมภีร์วิสุทธิมรรค และเอกสารอื่น ๆ

บทบาทของวัดเริ่มค่อย ๆ เลือนหายไปเนื่องด้วยหลายเหตุหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง เช่น มีโรงเรียนมากขึ้นสามารถสอนนักเรียนแทนวัดได้ มีสถานที่ท่องเที่ยว ที่พักผ่อนมากขึ้น และการเดินทางสะดวกจึงไปท่องเที่ยวไกลมากขึ้น การเข้าวัดน้อยลง วัดจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการเพื่อดึงให้พุทธศาสนิกชนกลับมาให้ความสนใจ หรือใกล้ชิดวัดอย่างเช่นสมัยก่อน จึงทำให้วัดหันมา จัดปฏิบัติธรรม สอนการนั่งสมาธิ เจริญสติภาวนา ซึ่งเป็นสายกลาง ๆ ที่ทุกชาติทุกศาสนาสามารถ เข้ามาปฏิบัติได้ บางวัดหันมาสนใจการจัดวัดให้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ จัดภูมิทัศน์ภายในวัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อเป็นกุศโลบายให้พุทธศาสนิกชนทุกเพศทุกวัยได้เข้ามาสัมผัส และเป็นการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้ได้ศึกษาไปด้วย บางวัดมีภาพจิตกรรมฝาผนังตามกาแพงวิหารคด หรือตามผนังโบสถ์ที่สวยงามมาก เป็นต้น จึงเป็นเหตุเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่สามารถดึงให้พุทธศาสนิกชนชาวไทยกลับมาเข้าวัดได้ไม่มากก็น้อย เพื่อมาสั่งสมบุญหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัด หากวัดต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมมีการจัดสรรพื้นที่อย่างเหมาะสม มีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย ก็ยิ่งสร้างความเจริญหูเจริญตา สบายตา สบายใจแก่ผู้มาสั่งสมบุญ (Phramaha Sethavich Setthavijjo (Thirasarutanunt), 2023)

การพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่พัฒนาจิตและปัญญาที่มีสันติภายในเป็นรากฐานด้วยความสุขกายสบายใจตามหลักสัปปายะ 7 จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง “พลังบวร” ซึ่ง “พลังบวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) จึงเป็นพลังที่สำคัญในสังคมที่จะสามารถนำมาเป็นกลไกในการบทบาท

ในการสร้างเยาวชนให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ขณะเดียวกันชุมชนก็มีบทบาทและความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน ทั้งในแง่ของการเป็นแหล่งเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมของสังคม เพื่อร่วมเชิดชูสถาบันชาติศาสนา และพระมหากษัตริย์ ด้วยการยึดมั่นในข้อปฏิบัติหลัก 3 ประการ ประกอบด้วย 1) ยึดถือและปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา 2) น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมั่นคงบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง พอมีพอกิน รู้จักพอประมาณ และคำนึงถึงความมีเหตุผล ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ 3) ดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของไทย เปิดพื้นที่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้เป็นพื้นที่สร้างสรรค์เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และเป็นที่จัดกิจกรรมทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน (Phrakhrukosolsamathiwat, Phra Nattanachai Kanyanadhammo, and Sa-ard-iam, 2023)

สังคมไทยปัจจุบันมีความเสื่อมทรามทางด้านจิตใจ เป็นโรคภูมิคุ้มกันบกพร่องทางด้านอารมณ์ ยาที่จะแก้โรคใจได้ดีที่สุดนั้นเป็นผลผลิตมาจากหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาที่เรียกกันว่า ธรรมโอสถ หรือการปฏิบัติธรรมฝึกอบรมจิตให้มีสมาธิ เข้มแข็งเพื่อให้เกิดสติปัญญากำหนดรู้เท่าทันสภาพความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและปัญหา อันแท้จริงของชีวิต การปฏิบัติธรรม หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การฝึกสมาธิ-วิปัสสนา จะ สามารถแก้ปัญหาสังคมไทยดังกล่าวนี้ได้แต่นั้นมิใช่เรื่องง่าย การที่จะทำให้ประชาชนคน ไทยหันมาสนใจศึกษาปฏิบัติธรรมอย่างกว้างขวางและแพร่หลายได้นั้น ต้องมีองค์ประกอบ เป็นเหตุปัจจัยส่งเสริมสนับสนุนหลายด้าน ปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง คือ ต้องมีวัดที่จัดตั้ง และดำเนินงานสำนักปฏิบัติธรรมที่เป็นมาตรฐานในการกำกับควบคุมของคณะสงฆ์ ที่มี พระภิกษุที่เป็นเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมและเป็นพระวิปัสสนาจารย์สำหรับทำหน้าที่บริหาร จัดการฝึกอบรมสั่งสอนได้อย่างดีมีคุณภาพและมีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของพุทธศาสนิกชนแต่ในปัจจุบัน ยังขาดสำนักปฏิบัติธรรมที่มีมาตรฐานและพระภิกษุที่มี ความรู้ความสามารถและปฏิบัติดีปฏิบัติชอบในการอบรมสั่งสอนเรื่องสมถกัมมัฏฐานและ วิปัสสนากัมมัฏฐานอยู่จำนวนมาก ทางวัดใหม่ยายแป้น ได้เห็นถึงความสำคัญดังกล่าวจึงทำ โครงการ ฝึกอบรม พัฒนาจิตใจแก่เยาวชนของชาติ มีนักเรียน นักศึกษา และบุคคลทั่วไป ทั่วประเทศ ในภาควิชาการ และภาคปฏิบัติแล้วแต่โอกาสของผู้ที่จะเข้ารับการอบรม เพื่อเป็นพื้นฐานไปปฏิบัติเองต่อไป

สำหรับการปฏิบัติกรรมฐานมีความสำคัญต่อการพัฒนามนุษย์ ในทุก ๆ มิติ ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มากขึ้น เป็นวิธีการฝึกฝนจิตใจให้มีสมาธิ ซึ่งจะส่งผลให้บุคคล มีประสิทธิภาพสูงทำงานทุกอย่างประสบความสำเร็จ กรรมฐานในพระพุทธศาสนามี 2 อย่างคือ สมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน กรรมฐานทั้ง 2 อย่างนี้ มีเป้าหมายเดียวกันคือให้จิตมีสมาธิ และเพื่อทำนิพพานให้แจ้ง การประยุกต์สติปัฏฐานเพื่อการปฏิบัติในสำนักต่าง ๆ มีความแตกต่าง หลากหลาย วิธีปฏิบัติคือ กำหนดให้ผู้ปฏิบัติเดิน ยืน นั่งเป็นหลัก และให้มีสติระลึกรู้ชัดตลอดเวลา นี่คือ กายานุปัสสนา ขณะที่เดิน ยืน นั่งอยู่นั้น ถ้ารู้สึกปวดเมื่อยก็ให้กำหนดรู้ชัด นี่คือเวทนานุปัสสนา ส่วนอิริยาบถยืน เดิน นั่ง นอน ถ้าจิตคิดฟุ้งซ่านก็ให้กำหนดรู้ชัด นี่คือจิตตานุปัสสนา ในขณะเดียวกัน เมื่อจิตนิ่งได้ที่แล้ว ก็ให้ตรวจสอบกิเลสคือนิวรณ์ ตรวจสอบขันธ์ อายตนะ โพชฌงค์ และอริยสัจ นี่คือ ธัมมานุปัสสนา การปฏิบัติที่มีความหลากหลายเหล่านี้ เพื่อกำหนดรู้ธรรมชาติของชีวิตคือขันธ์ 5 เมื่อรู้แจ้ง ธรรมชาติของชีวิตแล้วก็จะคลายความยึดมั่นถือมั่นได้ กรรมฐานแบบนี้มีผลมาก มีอานิสงส์มาก ซึ่งปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานนั้น สิ่งหนึ่งที่จะช่วยเอื้อต่อ การปฏิบัติได้ดี คือความสัปปายะของสถานที่ เพราะหากสถานที่สัปปายะ เหมาะแก่การปฏิบัติแล้ว ย่อมทำให้ บุคคลนั้นเข้าถึงธรรมะหรือบรรลุผลของการปฏิบัติได้ง่ายขึ้น

สำหรับวัดใหม่ (ยายแป้น) เป็นวัดที่สร้างขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2390 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นวัดราษฎร์ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ตั้งอยู่ในแขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ในปัจจุบันมีชุมชนโดยรอบวัดใหม่ (ยายแป้น) หลายชุมชนล้วนเป็นชุมชนเมืองที่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบเร่งรีบและคนเมืองโดยรอบวัดส่วนใหญ่ยังเป็นลักษณะครอบครัวหาเช้ากินค่ำมีความลำบากทุกข์ยาก พอสมควรในการดำรงชีพ ถึงแม้จะมีรายได้มากกว่าคนชนบท แต่ก็มีรายจ่ายมาก ส่วนใหญ่วิถีชีวิตหมดไปกับการทำงาน และเวลาในการเดินทาง อีกทั้งยังมีความเครียดสูงเพราะผู้คนในเมืองเสมือนคนแปลกหน้าที่อยู่รอบตัว ต่างคนต่างดิ้นรนขวนขวาย เพื่อความอยู่รอดของตัวเองในวิถีของสังคมเมืองจนกลายเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อน เช่น ปัญหาภาวะโรคซึมเศร้า ความเครียดทางจิตใจ ปัญหายาเสพติด ปัญหาครอบครัว และอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อครอบครัวและชุมชน ถึงแม้สิ่งที่พอจะจรรโลงใจคนเมืองคือเอนเตอร์เทนผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อเก่าและสื่อใหม่ ซึ่งแน่นอนเหมือนจะช่วยลดความเครียด แต่จริง ๆ ยิ่งสร้างปัญหามากไปอีก นั่นอาจจะเป็นเพราะว่าเมื่อคนในชุมชนมีปัญหาทั้งทางกายและใจเกิดขึ้น แล้ว ขาดที่พึ่งทางใจ ขาดผู้ชี้แนะหรือสถานที่ ที่จะช่วยบรรเทาหรือลดภาวะความเครียด ความทุกข์ลงได้ ผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่าวัดใหม่ (ยายแป้น) เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร เป็นวัดที่ตั้งอยู่ ในบริเวณชุมชน ที่มีประชากรอยู่หนาแน่นรอบวัด มีความสะดวกด้านการเดินทางมีทั้งรถเ มล์และรถไฟฟ้า ทำให้มี ความสะดวกสบายในการเดินทางมายังวัดใหม่ (ยายแป้น) หากมีการพัฒนาให้วัดใหม่ (ยายแป้น) เขตบางกอก น้อย กรุงเทพมหานครให้เป็นสถานปฏิบัติธรรมที่ได้มาตรฐาน ตามหลักการและระเบียบที่ มหาเถรสมาคม กำหนด และเป็นที่สัปปายะแก่บุคคลผู้เข้ามายังวัดใหม่ (ยายแป้น) จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนทุกระดับได้ เข้ามารับการพัฒนาจิตใจได้เป็นอย่างดี แต่ในปัจจุบันสภาพปัญหาของวัดใหม่ (ยายแป้น) ยังไม่มีความพร้อม ด้านอาคารสถานที่ในการเป็นสถานปฏิบัติธรรมที่มีมาตรฐาน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาถึงวิธีการในการพัฒนา วัดให้เป็นสถานปฏิบัติธรรมที่ได้มาตรฐานตามหลักการและระเบียบที่มหาเถรสมาคมกำหนดเพื่อพัฒนาวัดใหม่ (ยายแป้น) ให้เป็นสำนักวิปัสสนากรรมฐาน “สติริมน้ำ อารามตื่นรู้” สำหรับคน ในชุมชนและบุคคลทั่วไปได้ใช้ในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ด้วยพลังบวร-บ้าน-วัด- ราชการ ที่มุ่งส่งเสริม และยกระดับวัดให้มีสมรรถนะสามารถเอื้ออำนวยให้พุทธศาสนิกชนเข้าถึงปัญญาบริสุทธิ์ การตื่นรู้ และมุ่งสู่แสวงหาความหมายที่แท้จริงของชีวิตเพื่อช่วยสร้างเสริมให้คนในชุมชนวัดใหม่ยายแป้นและชุมชนโดยรอบ ซึ่งมีลักษณะเป็นชุมชนเมืองมีความเข้มแข็ง เกิดสันติภายในแก่ตนเองและผู้อื่น สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข (Klankesorn, 2024)

วัดใหม่ยายแป้น มีการจัดปฏิบัติธรรมมาอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สันติสนทนาบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนได้ส่วนเสีย สามารถวิเคราะห์สภาพปัญหาผ่านเครื่องมือ SWOT สามาถพบสภาพปัญหาประกอบด้วย 1) มีการจัดสภาพแวดล้อมที่ยังไม่เอื้อต่อความเป็นสัปปายะ 2) ยังไม่มีอาคารปฏิบัติธรรมที่ชัดเจน 3) ยังไม่มีเรือนพักรับรองผู้มาปฏิบัติธรรม 4) ยังขาดพระวิปัสนาจารย์ ไม่เพียงพอ ในการอบรมวิปัสสนากรรมฐาน 5) เสนาสนะภายในวัดเสื่อมโทรมซึ่งทางวัดกำลังบูรณะให้มั่นคง 6) พุทธศาสนิกชนยังไม่สามารถเดินทางมาปฏิบัติธรรมได้อย่างต่อเนื่อง

จึงสรุปวิเคราะห์ว่า วัดใหม่ยายแป้น แม้ว่าวัดจะมีการปรับปรุงสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกแต่ยังคงเผชิญกับความท้าทายในการดึงดูดผู้คนให้เข้ามาปฏิบัติธรรม เนื่องจากขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านวิปัสสนาธุระ ประกอบกับพระสงฆ์ในประเทศไทย ส่วนใหญ่เน้นงานด้านการศึกษาและการบริหารมากกว่าการฝึกอบรมวิปัสสนากรรมฐาน การตอบรับจากประชาชนยังไม่สูงนัก ดังนั้น การพัฒนาบุคลากรและการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับวัดและเพิ่มความสนใจในการปฏิบัติธรรมของประชาชน

ผู้วิจัย จึงสนใจศึกษาวิเคราะห์หลักสัปปายะที่เอื้อต่อผู้มาปฏิบัติธรรมของวัดใหม่ยายแป้น เป็นการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้การปฏิบัติธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สัปปายะทั้ง 7 ได้แก่ สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม อาหารที่พอเหมาะ บุคคลที่เกื้อกูล สภาพภูมิอากาศ และปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อสภาพจิตใจและร่างกายของผู้ปฏิบัติธรรม วัดใหม่ยายแป้นมีความพยายามในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกตามหลักสัปปายะเพื่อดึงดูดผู้ปฏิบัติธรรม ทั้งนี้การจัดการที่เหมาะสมและการสนับสนุนจากชุมชนโดยรอบ รวมถึงการทำงานร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ตามแนวทางพลังบวร จะช่วยเสริมสร้างวัดใหม่ยายแป้นให้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาจิตและปัญญาที่มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา บริบทและความจำเป็นต่อผู้มาปฏิบัติธรรมของวัดใหม่ยายแป้น กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีศาสตร์สมัยใหม่และหลักสัปปายะต่อผู้มาปฏิบัติธรรมของวัดใหม่ยายแป้น กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการวิเคราะห์หลักสัปปายะที่เอื้อต่อผู้มาปฏิบัติธรรมของวัดใหม่ยายแป้น กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มผู้ปฏิบัติธรรมในวัดใหม่ยายแป้น แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร รวมถึงการสร้างสัมพันธไมตรีร่วมกับผู้ปฏิบัติธรรมของวัดใหม่ยายแป้น โดยผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลไว้ดังนี้ 1) พระสงฆ์ในวัดใหม่ยายแป้น จำนวน 5 รูป 2) ผู้เคยมาร่วมปฏิบัติธรรม 5 คน 3) ผู้ที่มีประสบการณ์ในการพัฒนาวัดต้นแบบในเขตกรุงเทพมหานคร 5 รูป/คน 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนาและพุทธสันติวิธี 5 รูป/คน รวมผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง จำนวน 20 รูป/คน

ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งมีโครงสร้าง การตรวจสอบ คุณภาพเครื่องมือ โดยการตรวจสอบคุณภาพในด้านของความเที่ยงตรงในเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยค่าดัชนี IOC ที่คำนวณได้แต่ละข้อต้องค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 แสดงถึงคำถามข้อนั้นมีความ สอดคล้องกับเนื้อหาในประเด็นที่ต้องการวิจัย หากคำถามข้อใดมีค่าดัชนีต่ำกว่า 0.50 คำถามข้อนั้นจะถูก ตัดออกไป หรือปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับรายละเอียดของคำถามให้มีความชัดเจน สามารถสื่อความหมายได้ง่ายจนได้ค่า IOC 0.80 ขึ้นไป และได้ผ่านการอบรมผ่านระบบ Zoom Meeting จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ด้านสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ เลขที่ 0028/2568

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วิเคราะห์หลักสัปปายะ 7 ที่เอื้อต่อผู้มาปฏิบัติธรรม ของวัดใหม่ยายแป้น กรุงเทพมหานคร มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1) ขั้นเตรียมการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ/การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนัดหมายวันเวลาที่จะสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมส่งหนังสือขอสัมภาษณ์พร้อมคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ ให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญผู้วิจัยเตรียมอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

2) ขั้นดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเริ่มด้วยการแจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตเครื่องบันทึกภาพและในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตถ่ายภาพเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบสิทธิ์ของผู้ให้ข้อมูลตามจริยธรรมการวิจัย โดยให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงช่วงใด ผู้วิจัยก็จะไม่บันทึกเสียงในช่วงนั้น

3) นำข้อมูลที่รวบรวมได้ไปทำการวิเคราะห์เพื่อนำไปสรุป เพื่อตอบผลการศึกษาวัตถุประสงค์การวิจัย วิเคราะห์หลักสัปปายะที่เอื้อต่อผู้มาปฏิบัติธรรมของวัดใหม่ยายแป้น กรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้อาศัยกระบวนการแบบอุปนัย โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากทั้งเอกสารและการสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่และตีความ เพื่อสร้างข้อสรุปที่มีความเป็นระบบและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ข้อมูลจากเอกสารถูกแยกประเด็นและจัดเรียงตามแนวทางที่กำหนดไว้ ขณะที่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ถูกนำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาและเชิงวิเคราะห์ (Descriptive and Analytical Analysis) เพื่อให้ได้ข้อสรุปเบื้องต้น และใช้เป็นฐานในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจนกว่าจะสามารถสร้างข้อสรุปขั้นสุดท้ายได้ครบถ้วน กระบวนการทั้งหมดนี้อยู่ภายใต้กรอบทฤษฎีและแนวคิดที่กำหนดไว้ตั้งแต่ต้น โดยมีการพิจารณาอย่างต่อเนื่องทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการเก็บข้อมูล เพื่อสร้างสมมติฐานชั่วคราวและตรวจสอบความเชื่อมโยงกับทฤษฎี การวิเคราะห์จึงไม่เพียงแต่สะท้อนข้อเท็จจริงที่ได้จากข้อมูล แต่ยังเป็นการเชื่อมโยงเข้ากับแนวคิดเชิงวิชาการที่เลือกใช้ ทำให้ผลการวิจัยมีความสมบูรณ์ ครอบคลุม และสามารถตอบคำถามการวิจัยได้อย่างชัดเจน ทั้งหมดนำเสนอในรูปแบบการบรรยายที่เป็นลำดับขั้น มีเหตุผล และเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา บริบทและความจำเป็นต่อผู้มาปฏิบัติธรรมของวัดใหม่ยายแป้น กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า วัดใหม่ยายแป้น กำลังเผชิญปัญหาหลายด้าน ทั้งสภาพแวดล้อมที่ทรุดโทรม ขาดอาคารปฏิบัติธรรมและที่พักสำหรับผู้มาปฏิบัติ อีกทั้งยังขาดพระวิปัสสนาจารย์ที่มีคุณสมบัติ ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติธรรมไม่ได้รับประสบการณ์อย่างเต็มที่และประชาชนไม่สามารถเดินทางมาปฏิบัติธรรมได้ต่อเนื่อง ร่วมถึงเสนาสนะและสิ่งก่อสร้างเสื่อมโทรม ทำให้บรรยากาศไม่เอื้อต่อความสงบและสมาธิ ความท้าทายเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นที่ต้องปรับปรุงวัดให้เป็นสัปปายะทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและการบริหารจัดการ เพื่อรองรับผู้ปฏิบัติธรรมในเมืองใหญ่ที่เต็มไปด้วยความเร่งรีบและความเครียด ปัญหาทางสังคมอย่างยาเสพติดและภาวะซึมเศร้าในชุมชนก็เชื่อมโยงกับการขาดที่พึ่งทางใจ วัดใหม่ยายแป้น จึงถูกมองว่า ควรพัฒนาเป็น “นิพพานสถานธรรม” ที่สงบ ร่มรื่น และยั่งยืน โดยใช้หลักสัปปายะ 7 และพลังบวร (บ้าน–วัด–โรงเรียน) ในการร่วมกันพัฒนา ทั้งนี้การสร้างบรรยากาศที่เหมาะสม อาคารที่ได้มาตรฐาน บุคลากรผู้สอนที่เพียงพอ และการมีส่วนร่วมของชุมชน จะเป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้วัดสามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้แสวงหาความสงบทางจิตใจได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีศาสตร์สมัยใหม่และหลักสัปปายะต่อผู้มาปฏิบัติธรรมของวัดใหม่ยายแป้น กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาสถานปฏิบัติธรรม ต้องดำเนินควบคู่ทั้งศาสตร์สมัยใหม่และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักสัปปายะ 7 ที่เป็นรากฐานสำคัญ

ในการสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมต่อการภาวนา วัดใหม่ยายแป้น ถูกวิเคราะห์ว่า แม้จะมีการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมมาอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังมีข้อจำกัดหลายด้าน ทั้งการขาดสิ่งอำนวยความสะดวก อาคารปฏิบัติธรรม และบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ จึงต้องมีแนวทางปรับปรุงให้ครบถ้วนเพื่อสร้างความสัปปายะอย่างแท้จริง จึงทำให้การนำแนวคิดทฤษฎีสมัยใหม่มาใช้มี 4 ด้านหลัก ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชนที่เน้นพลังบวร (บ้าน–วัด–โรงเรียน) เพื่อสร้างความโปร่งใสและความยั่งยืน การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนโดยผสานคุณค่าดั้งเดิมกับการจัดการศึกษาและการพัฒนาสังคม การพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เป็นมิตรต่อธรรมชาติและยั่งยืน และการออกแบบพื้นที่ปฏิบัติธรรมให้กลมกลืนกับธรรมชาติ เอื้อต่อสมาธิและการใช้งานที่หลากหลาย และยังทำให้ด้านการวิเคราะห์หลักสัปปายะ ผู้วิจัยเสนอว่าควรพิจารณาทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ อาวาสสัปปายะ – ที่ต้องสงบสะอาดและมีสิ่งอำนวยความสะดวก, โคจรสัปปายะ – ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ปลอดภัยและเข้าถึงปัจจัยสี่ได้ง่าย, ภัสสสัปปายะ – ที่ส่งเสริมการสื่อสารอย่างเหมาะสม, ปุคคลสัปปายะ – ที่มีครูบาอาจารย์และกัลยาณมิตรเกื้อกูล, โภชนสัปปายะ – ที่มีอาหารเกื้อกูลสุขภาพ, อุตุสัปปายะ – ที่มีสภาพอากาศเหมาะสม, และ อิริยาปถสัปปายะ - ที่เอื้อต่อการเคลื่อนไหวและภาวนา ทั้งหมดนี้ต้องมีระบบบริหารจัดการที่ชัดเจน มีการวางแผน ควบคุม และประเมินผลเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อนำเสนอแนวทางการวิเคราะห์หลักสัปปายะที่เอื้อต่อผู้มาปฏิบัติธรรมของวัดใหม่ยายแป้น กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาและการจัดการยังต้องมุ่งเน้นที่ การสร้างบรรยากาศที่สงบ ร่มรื่น และเป็น “นิพพานสถานธรรม” เพื่อแก้ปัญหาสภาพแวดล้อมที่ทรุดโทรมและขาดสิ่งอำนวยความสะดวก โดยมีการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 7 เบื้องต้น และยังมีการบูรณาการหลักอริยสัจ 4 และหลัก “วัด 6 ส.” เข้ามาเป็นแนวทางเสริม โดยเน้นพัฒนาองค์รวมทั้งด้านกายภาพ พฤติภาพ ปัญญาภาพ และจิตภาพ เพื่อให้วัดกลายเป็นสถานที่ที่ไม่เพียงเป็นศูนย์กลางการปฏิบัติธรรม แต่ยังเป็นพื้นที่สร้างสันติสุขของชุมชนเมืองใหญ่ได้อย่างยั่งยืน จนได้องค์ความรู้การวิจัย คือ “สัปปายนำนิพพานสถานธรรม สู่สันติสุข วัดใหม่ยายแป้น” เป็นแนวทางการพัฒนาหลักสัปปายะที่เอื้อต่อผู้มาปฏิบัติธรรมของวัดใหม่ยายแป้น มุ่งเน้นให้วัดเป็น นิพพานสถานธรรม ผ่านการบูรณาการหลัก สัปปายะ 7 กับอริยสัจ 4และ วัด 6 ส. เพื่อแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรม ขาดสิ่งอำนวยความสะดวก และบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ แนวทางนี้ครอบคลุมการพัฒนา 4 มิติ ได้แก่ 1) กายภาพ: สิ่งแวดล้อม อาคาร ที่พัก อาหาร อากาศ และอิริยาบถ, 2) พฤติภาพ: การสื่อสาร การสร้างวินัยและสิ่งแวดล้อมด้วยหลักวัด 6 ส., 3) ปัญญาภาพ: การใช้กัลยาณมิตร พระวิปัสสนาจารย์ และหลักอริยสัจ 4 ในการแก้ปัญหา, 4) จิตภาพ: การสร้างบรรยากาศสงบเพื่อส่งเสริมสมาธิและสติ ทั้งนี้ยังเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวคิด “พลังบวร” และการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เพื่อให้วัดใหม่ยายแป้นเป็นศูนย์กลางปฏิบัติธรรมในเมืองใหญ่ที่สงบ ร่มรื่น และยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

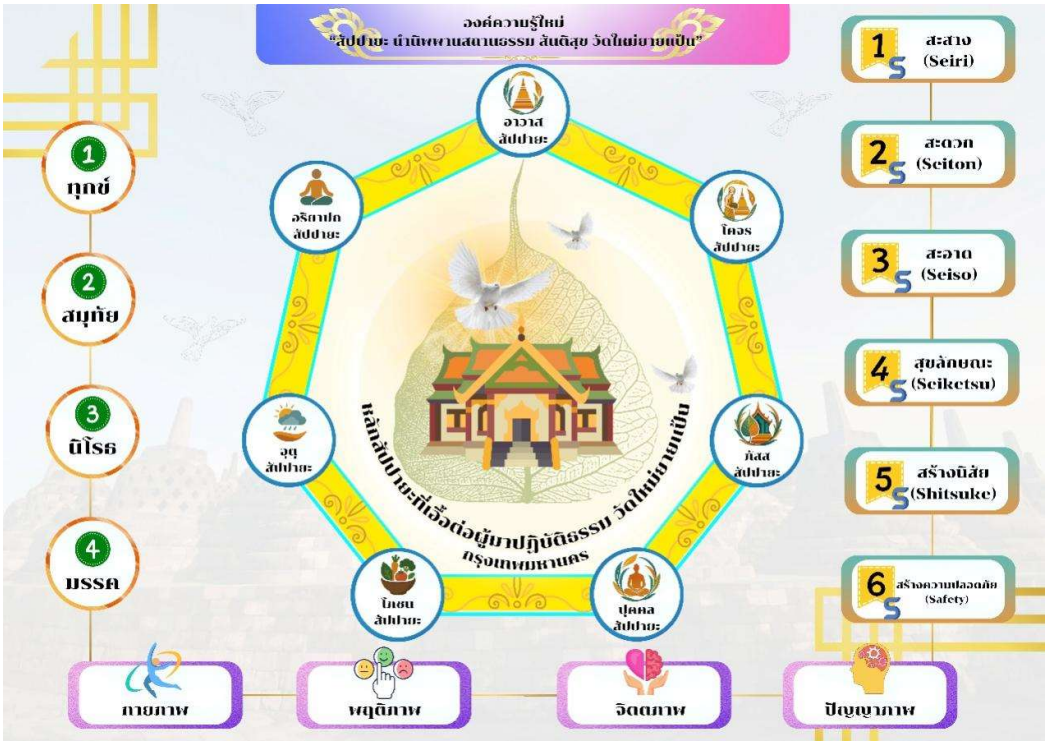

Figure 1: The New Body of Knowledge

การวิจัยครั้งนี้ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในวัดใหม่ยายแป้น นั่นคือ "นิพพานสถานธรรม" ด้วยหลักสัปปายะ 7 ประการ และหลัก "วัด 6 ส." เพื่อให้ผู้ปฏิบัติธรรมเข้าถึงมรรคผล โดยเน้นการใช้อริยสัจ 4 วิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางแก้ไขอย่างเป็นระบบในด้านที่อยู่, การเดินทาง, การพูดคุย, บุคคล, อาหาร, สภาพอากาศ, และอิริยาบถ รวมถึงการจัดระเบียบสถานที่ให้ สะสาง สะดวก สะอาด สุขลักษณะ สร้างนิสัย และปลอดภัย

วัดใหม่ยายแป้น มี วิสัยทัศน์ "นิพพานสถานธรรม" และ "WAT Next" Wisdom (ปัญญาบริสุทธิ์) Awareness (การตื่นรู้) Truth (ความหมายที่แท้จริงของชีวิต) เป้าหมาย เอื้อต่อการเข้าถึงมรรคผลและนิพพาน

หลักธรรมอริยสัจ 4 การนำหลักอริยสัจ 4 มาใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาช่วยให้เรามองปัญหาได้อย่างรอบด้าน เป็นระบบ และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืน การทำความเข้าใจ "ทุกข์" ทำให้เราเห็นปัญหาอย่างชัดเจน การค้นหา "สมุทัย" ทำให้เราเข้าถึงรากเหง้าของปัญหา การกำหนด "นิโรธ" ทำให้เรามีเป้าหมายที่ชัดเจน และการวางแผน "มรรค" ทำให้เรามีแนวทางในการดำเนินการที่เหมาะสม

หลักสัปปายะ 7 ประการ เป็นการนำหลักธรรมทั้ง 7 มาเพื่อพัฒนาสภานปฏิบัติธรรมภายในวัดใหม่ยายแป้นให้มีความเป็นสัปปายะ ซึ่งประกอบด้วย 1. อาวาสสัปปายะ (ที่อยู่)ประเด็นปัญหา โบสถ์ทรุดซึ่งกำลังบูรณะ, ขยะ, แสงน้อย, ห้องน้ำเสื่อม, พื้นที่สีเขียวน้อย แนวทางแก้ไข โครงสร้าง บูรณะโบสถ์/อาคาร, สร้างอาคารใหม่ (ถ้าจำเป็น) สิ่งแวดล้อม: จัดการขยะ, เพิ่มพื้นที่สีเขียว, จัดสวนหย่อม, ปรับปรุงแสงสว่าง, ปรับปรุงห้องน้ำ บรรยากาศ โซนเงียบสงบ, ควบคุมเสียง, จัดระเบียบพื้นที่ นวัตกรรม การออกแบบพื้นที่ Multi-purpose, ใช้เทคโนโลยีลดมลภาวะ 2. โคจรสัปปายะ (การเดินทาง) ประเด็นปัญหา การจราจร/ที่จอด

รถในวัด, การเข้าถึง แนวทางแก้ไข การเดินทาง แผนที่ชัดเจน, ข้อมูลขนส่งสาธารณะ สิ่งอำนวยความสะดวกที่จอดรถเป็นระเบียบ 3. ภัสสสัปปายะ (การพูดคุย) ประเด็นส่งเสริม การสนทนาธรรม, สื่อสารเชิงบวก แนวทางพัฒนา กิจกรรม จัดช่วงสนทนาธรรม, ถาม-ตอบข้อสงสัย กติกา กติกาการสื่อสารในพื้นที่ปฏิบัติ, บรรยากาศสงบ สื่อ ช่องทางสื่อสารข้อมูลธรรมะที่เป็นประโยชน์ 4. ปุคคลสัปปายะ (บุคคล) ประเด็นส่งเสริม กัลยาณมิตร, พระอาจารย์, เจ้าหน้าที่ แนวทางพัฒนา พระอาจารย์วิปัสสนาจารย์ มีความรู้, เมตตา, เข้าถึงง่าย ผู้ปฏิบัติ ส่งเสริมชุมชนผู้ปฏิบัติ, Buddy System บุคลากร อบรมเจ้าหน้าที่/อาสาสมัคร, บริการด้วยใจ 5. โภชนสัปปายะ (อาหาร)ประเด็นส่งเสริม คุณภาพ, สุขลักษณะ, ความเหมาะสมแนวทางพัฒนา จัดเตรียมอาหารที่เอื้อต่อการปฏิบัติ (เบา, ย่อยง่าย), หลากหลาย สุขลักษณะ สะอาด, ปลอดภัย, มีมาตรฐาน จัดการระบบการจัดอาหาร, พื้นที่รับประทานสะอาด 6. อุตุสัปปายะ (อากาศ/สิ่งแวดล้อม) ประเด็นปัญหา อากาศร้อน, มลภาวะ แนวทางแก้ไข ภายใน ระบบระบายอากาศ, พัดลม/แอร์ (บางจุด) ภายนอก เพิ่มพื้นที่สีเขียว, ปลูกต้นไม้ใหญ่, กันเสียง/มลภาวะ 7. อิริยาปถสัปปายะ (อิริยาบถ) ประเด็นส่งเสริม ความสะดวกในการเคลื่อนไหว, การนั่ง/เดิน/ยืน/นอน แนวทางพัฒนา พื้นที่ จัดโซนเดินจงกรม, ที่นั่งสมาธิที่สบาย อุปกรณ์เบาะรองนั่ง, เสื่อ, หมอนคำแนะนำ เทคนิคการปรับอิริยาบถที่เหมาะสม

การพัฒนาวัดด้วย หลัก "วัด 6 ส." เป็นหลักการจัดการและปรับปรุงสภาพแวดล้อม ซึ่งต่อยอดมาจากหลัก "5ส" ที่รู้จักกันแพร่หลาย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ความสะอาด และความปลอดภัยในการทำงาน โดย "6 ส." มักจะใช้ในองค์กรหรือสถานประกอบการต่าง ๆ ไม่ได้จำกัดแค่ "วัด" ในความหมายที่เป็นศาสนสถานแต่หมายถึงการ "วัด" ประสิทธิภาพ เป็นสัปปายะ เพื่อให้วัดเป็นสถานปฏิบัติธรรมที่ดี ประกอบด้วย 1. สะสาง (Seiri) การแยกแยะสิ่งของที่จำเป็นออกจากสิ่งของที่ไม่จำเป็นหรือไม่ใช้งานแล้ว และกำจัดสิ่งที่ไม่จำเป็นทิ้งไป เป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญ คือการจัดระเบียบความคิดและสิ่งของในพื้นที่ทำงานอย่างรอบด้าน เช่น อุปกรณ์ เครื่องมือ เอกสาร ของใช้ส่วนตัว โดยพิจารณาว่าสิ่งใดจำเป็นต้องใช้ สิ่งใดไม่จำเป็นต้องใช้ หรือสิ่งใดเสียหายใช้ไม่ได้แล้ว จากนั้นก็ดำเนินการ "ทิ้ง" สิ่งที่ไม่จำเป็นออกไป เพื่อลดความรกรุงรังและเพิ่มพื้นที่ใช้สอย 2.สะดวก (Seiton)การจัดวางสิ่งของที่จำเป็นให้เป็นระเบียบ เรียบร้อย หาง่าย หยิบใช้สะดวก และจัดเก็บง่าย หลังจากสะสางแล้ว ขั้นตอนนี้คือการจัดระบบระเบียบให้กับสิ่งของที่จำเป็น โดยกำหนดตำแหน่งจัดเก็บที่เหมาะสม มีป้ายชื่อ หรือระบุตำแหน่งให้ชัดเจน เพื่อให้ทุกคนสามารถค้นหาและหยิบใช้ได้ง่ายดาย ลดเวลาในการค้นหา และเพิ่มความรวดเร็วในการทำงาน 3. สะอาด (Seiso)การทำความสะอาดสถานที่ทำงาน อุปกรณ์ เครื่องมือ และสิ่งของต่าง ๆ ให้ปราศจากฝุ่นละออง สิ่งสกปรก และรักษาสภาพให้สะอาดอยู่เสมอ ไม่ใช่แค่การปัดกวาดเช็ดถูเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการตรวจสอบและบำรุงรักษาอุปกรณ์เครื่องจักร และพื้นที่ทำงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้แน่ใจว่าสะอาด ถูกสุขอนามัย และพร้อมใช้งานอยู่ตลอดเวลา การทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอช่วยลดความเสียหายของอุปกรณ์ และสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในการทำงาน 4. สุขลักษณะ (Seiketsu) การรักษาสภาพทั้ง 3 ส. แรก (สะสาง สะดวก สะอาด) ให้ดีและต่อเนื่อง โดยการกำหนดมาตรฐานและปฏิบัติตามมาตรฐานนั้น เป็นการรักษาความต่อเนื่องของ "สะสาง สะดวก สะอาด" ด้วยการกำหนดมาตรฐานหรือกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน เพื่อให้ทุกคนสามารถทำตามได้ง่ายและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่น การทำความสะอาดตามตารางเวลา การจัดเก็บอุปกรณ์ให้เป็นที่ การตรวจสอบความเรียบร้อยอยู่เสมอ เพื่อไม่ให้กลับไปรกรุงรังหรือสกปรกเหมือนเดิม 5. สร้างนิสัย (Shitsuke) การฝึกฝนและสร้างวินัยในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานที่กำหนดอย่างสม่ำเสมอจนเป็นกิจวัตรและกลายเป็นนิสัยที่ดี เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการทำให้ 6 ส. เกิดความยั่งยืน คือการปลูกฝังให้พนักงานทุกคนมีความรับผิดชอบและมีวินัยในการปฏิบัติตามหลัก 5ส. อย่างเคร่งครัด จนกระทั่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กรและเป็นนิสัยส่วนตัว 6. สร้างความปลอดภัย (Safety) ส. ที่ 6 นี้อาจมีการตีความที่แตกต่าง

กันไปขึ้นอยู่กับแต่ละองค์กร แต่มักจะมุ่งเน้นไปที่การเสริมสร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์เพิ่มเติมนอกเหนือจาก 5 ส. แรก สร้างความปลอดภัย (Safety) เน้นการป้องกันอุบัติเหตุและสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัย เช่น การตรวจสอบความปลอดภัยของเครื่องจักร การใช้ PPE (อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล) การจัดการสารเคมีอันตราย

และเพื่อให้สอดคล้องตามหลักพุทธสันติสุข 4 ด้านดังนี้

1. กายภาพ (Physical Aspect) ในมิติของสัปปายะมิติทางกายภาพเน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้เกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรม โดยผสานกับ อาวาสสัปปายะ (ที่อยู่), โคจรสัปปายะ (การเดินทาง), โภชนสัปปายะ (อาหาร) และ อุตุสัปปายะ (อากาศ/สิ่งแวดล้อม) รวมถึง อิริยาปถสัปปายะ (อิริยาบถ)

2. พฤติภาพ (Behavioral Aspect) ในมิติของสัปปายะ มิติทางพฤติกรรมเน้นการสร้างพฤติกรรมและวินัยที่ดีของผู้ปฏิบัติและบุคลากรในวัด เพื่อให้เกิดบรรยากาศที่เกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรม โดยผสานกับ ภัสสสัปปายะ (การพูดคุย) และเน้นการใช้หลัก "วัด 6 ส." (สะสาง, สะดวก, สะอาด, สุขลักษณะ, สร้างนิสัย, สร้างความปลอดภัย)

3. ปัญญาภาพ (Intellectual/Cognitive Aspect) ในมิติของสัปปายะ มิติทางปัญญาเน้นการส่งเสริมการเรียนรู้ การเข้าใจหลักธรรม และการพัฒนาความคิดอย่างมีเหตุผล เพื่อนำไปสู่การเห็นแจ้งในธรรม โดยผสานกับ ปุคคลสัปปายะ (บุคคล) และการนำ หลักอริยสัจ 4 มาใช้

4. จิตภาพ (Mental/Spiritual Aspect) ในมิติของสัปปายะ มิติทางจิตใจหรือจิตวิญญาณเน้นการสร้างสภาวะจิตใจที่สงบ มั่นคง และเป็นกุศล เพื่อให้เอื้อต่อการเจริญสมาธิและวิปัสสนา โดยผสานกับทุกองค์ประกอบของสัปปายะที่กล่าวมา และมุ่งเน้นวิสัยทัศน์ "นิพพานสถานธรรม"

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า วัดใหม่ยายแป้นกำลังเผชิญปัญหาหลายด้าน ทั้งสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น เสนาสนะที่ชำรุดทรุดโทรม ภูมิทัศน์เต็มไปด้วยขยะ และบรรยากาศไม่ร่มรื่น รวมถึงขาดอาคารปฏิบัติธรรมเฉพาะ และเรือนรับรองของผู้มาปฏิบัติธรรม นอกจากนี้ยังขาดบุคลากรคือขาดพระวิปัสสนาจารย์ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ และขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาวัด ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อความสนใจในการปฏิบัติธรรมเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูวิจิตรธรรมวิภัช (Phrakhruwijitrahammawiphat, 2018) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” กล่าวถึงปัจจัย สำคัญทำให้ประชาชนมีความสนใจเข้าปฏิบัติธรรมขึ้นอยู่กับ 3 ส่วน ได้แก่ ด้านสถานที่ วัดหรือสำนัก ปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดต้องมีความพร้อมสำหรับการให้บริการแก่ประชาชน มีความเหมาะสม สะอาด สงบเงียบและสะดวกสบาย ด้านบุคลากร เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมหรือพระวิปัสสนาจารย์ต้อง เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ เป็นแบบอย่างของความดี มีจริยธรรม ที่ทำให้ประชาชนเห็นแล้วเกิด ความศรัทธา และปฏิบัติตามได้ ด้านการบริหารจัดการมีการอบรมการฝึกสอนปฏิบัติธรรมที่มีความ หลากหลายเพื่อให้ประชาชนได้เลือกปฏิบัติตามความต้องการ การปรับปรุงสถานที่ให้มีความพร้อมเพื่อการใช้งานตลอดเวลา คณะสงฆ์ควรกำหนดให้มีสร้างพระ วิปัสสนาจารย์เพิ่มมากขึ้น และทำการพัฒนาพระวิปัสสนาจารย์ที่มีอยู่แล้วให้มีความสามารถเพิ่มขึ้น ให้ได้รับองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่ทันสมัย จัดให้มีโครงการปฏิบัติธรรมเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ ทั้งโครงการที่เป็นแบบระยะสั้นแบบระยะยาวเพื่อให้สามารถรองรับความต้องการของประชาชน หลากหลายกลุ่ม

ผลจากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า จากศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามแนวคิดทฤษฎีใหม่ ทั้งแนวคิดการมีส่วนร่วม แนวคิดการพัฒนาวัด แนวคิดการอกแบบวัดเพื่อสิ่งแวดล้อม และแนวคิด

การออกแบบวัดสำหรับเป็นสถานปฏิบัติธรรมตามหลักธรรมสัปปายะ ที่เอื้อต่อผู้มาปฏิบัติธรรมของวัดใหม่ยายแป้นนั้น มีผู้วิจัยไว้ดังนี้ ไพรินทร์ เตชะรินทร์ (Techarin, 2004) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาดังนี้

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนตลอดจนความ ต้องการของชุมชน

2. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบรวมทั้งวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน

3. ร่วมวางนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรมเพื่อขจัดและแก้ไขปัญหา รวมทั้งสนองความต้องการของชุมชน

4. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6. ร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและ หน่วยงาน

7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงานโครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมาย

8. ร่วมควบคุมติดตามประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้โดย เอกชนและรัฐบาลให้ได้ประโยชน์ได้ตลอดไป

และยังสอดคล้องกับ พระครูวิจิตรธรรมวิภัช (Phrakhruwijitrahammawiphat, 2018) พบว่า 1) สภาพทั่วไปของการปฏิบัติธรรมของประชาชนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า วัดมีส่วน สำคัญในการทำหน้าที่สืบทอดพระพุทธศาสนา ด้วยสภาพสังคมปัจจุบันพระพุทธศาสนามีทั้งส่วนที่ เจริญก้าวหน้าขึ้นและเสื่อมโทรมลงไป พระสงฆ์จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการอบรมสั่งสอน ถ่ายทอดธรรมะและการปฏิบัติ สิ่งที่เป็นปัจจัย สำคัญทำให้ประชาชนมีความสนใจเข้าปฏิบัติธรรมขึ้นอยู่กับ 3 ส่วน ได้แก่ ด้านสถานที่ วัดหรือสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดต้องมีความพร้อมสำหรับการให้บริการแก่ประชาชน มีความเหมาะสม สะอาด สงบเงียบและสะดวกสบาย ด้านบุคลากร เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมหรือพระวิปัสสนาจารย์ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ เป็นแบบอย่างของความดี มีจริยธรรม ที่ทำให้ประชาชนเห็นแล้วเกิด ความศรัทธา และปฏิบัติตามได้ ด้านการบริหารจัดการ มีการอบรมการฝึกสอนปฏิบัติธรรมที่มีความ หลากหลายเพื่อให้ประชาชนได้เลือกปฏิบัติตามความต้องการ 3) การพัฒนาการส่งเสริมสำนักปฏิบัติธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สำนักปฏิบัติธรรมต้อง มีการปรับปรุงสถานที่ให้มีความพร้อมเพื่อการใช้งานตลอดเวลา คณะสงฆ์ควรกำหนดให้มีสร้างพระ วิปัสสนาจารย์เพิ่มมากขึ้น และทำการพัฒนาพระวิปัสสนาจารย์ที่มีอยู่แล้วให้มีความสามารถเพิ่มขึ้นให้ได้รับองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่ทันสมัย จัดให้มีโครงการปฏิบัติธรรมเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ ทั้ง โครงการที่เป็นแบบระยะสั้น แบบระยะยาวเพื่อให้สามารถรองรับความต้องการของประชาชน หลากหลายกลุ่ม บางโอกาสต้องให้มีการเปลี่ยนแปลงสถานที่ ด้วยการให้ออกไปปฏิบัติธรรมตาม หน่วยงานต่าง ๆ เช่น สถานที่หน่วยงานราชการ บริษัทเอกชน สถานศึกษา เป็นต้น

ผลจากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า แนวทางหลักสัปปายะ 7 ที่เอื้อต่อผู้มาปฏิบัติธรรมของวัดใหม่ยายแป้น นั้น ตามหลักสัปปายะ 7 ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาสมถวิล ปภาโส (Phramaha Somthavil Pabhaso (Le-nim), 2018) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในเขตกรุงเทพมหานครตามหลักสัปปายะ 7” สรุปได้ว่า 1) ด้านอาวาสสัปปายะ ที่อยู่เหมาะสม ควรเป็นที่สบาย สงบ ปราศจากผู้คนสัญจรไปมา ปลอดภัยต่อความเป็นอยู่ สถานที่นั่นมีที่เหมาะสำหรับการปฏิบัติธรรม 2) ด้านโคจรสัปปายะ การเดินทางเหมาะสม ต้องมีทางโคจร หรือ ทางเดิน ถนนหนทางไปมาได้สะดวก 3) ด้านภัสสสัปปายะ การพูดคุยเหมาะสม ควรมีการสนทนา พูดคุยกันแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติ ได้ฟัง สิ่งที่จะทำให้จิตใจ

เกิดสัทธา วิริยะ อุสาหะ ความสงบระงับในการที่จะทำความเพียร 4) ด้านปุคคลสัปปายะ บุคคลเหมาะสม ควรมีบุคคลที่อยู่ร่วมกัน บุคคลที่ติดต่อคบหาควรเป็นผู้ตั้งมั่นในศีลธรรม มี ความสันโดษ มักน้อย ชักจูงแนะนำไปในทางที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเพียร ความสงบ 5) ด้านโภชนสัปปายะ อาหารเหมาะสม ควรเป็นอาหารที่สบายต่อความเป็นอยู่ในอัตภาพแห่งตน 6) ด้านอุตุสัปปายะ อากาศเหมาะสม ควรมีอากาศที่เหมาะสม อากาศตามฤดูกาลความร้อน ความเย็น ของอากาศ 7) ด้านอิริยาปถสัปปายะ อิริยาบถเหมาะสม

สรุป

วัดใหม่ยายแป้น กรุงเทพมหานครกำลังเผชิญกับปัญหาหลากหลายด้าน ทั้งในเชิงกายภาพและการบริหารจัดการ สภาพแวดล้อมของวัดทรุดโทรม ขาดอาคารปฏิบัติธรรมและเรือนรับรองสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม เสนาสนะหลายส่วนชำรุดไม่เอื้อต่อการใช้สอย อีกทั้งยังประสบปัญหาการขาดแคลนพระวิปัสสนาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถ ส่งผลให้ประชาชนที่มาปฏิบัติธรรมไม่ได้รับประสบการณ์ที่สมบูรณ์และไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง บรรยากาศโดยรอบ ยังเต็มไปด้วยขยะและความไม่ร่มรื่นทำให้ความสงบและสมาธิถูกลดทอนลง นอกจากนี้ยังมีความท้าทายในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาวัด จากการวิเคราะห์พบว่าการพัฒนาวัดจำเป็นต้องอาศัยแนวคิดร่วมสมัยควบคู่กับหลักธรรม โดยมีองค์ประกอบสำคัญสี่ประการ ได้แก่ การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน การจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และการออกแบบพื้นที่เพื่อการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสม หลักสัปปายะ 7 ถูกเน้นให้เป็นกรอบสำคัญในการพัฒนา โดยครอบคลุมตั้งแต่ความเหมาะสมของที่พักอาศัย ความสะดวกในการเดินทาง การสื่อสารเชิงบวก การมีบุคคลผู้เกื้อกูล อาหารที่เหมาะสมต่อสุขภาพ สภาพอากาศที่สบาย และอิริยาบถที่เอื้อต่อการภาวนา การบูรณาการหลักอริยสัจ 4 และหลักวัด 6 ส. ยังถูกนำมาใช้เป็นแนวทางเสริมเพื่อแก้ไขปัญหาและสร้างความยั่งยืนอย่างเป็นระบบ แนวคิด “พลังบวร” ซึ่งเชื่อมโยงบ้าน วัด และโรงเรียนก็เป็นอีกแรงขับเคลื่อนที่สำคัญในการยกระดับการพัฒนา ทำให้วัดไม่เพียงเป็นพื้นที่สำหรับการปฏิบัติธรรม แต่ยังเป็นศูนย์รวมของการพัฒนาชุมชนและสังคมโดยรอบ วิสัยทัศน์ของวัดใหม่ยายแป้น จึงมุ่งไปสู่การเป็น “นิพพานสถานธรรม” ที่สงบ ร่มรื่น และยั่งยืน โดยการสร้างบรรยากาศและโครงสร้างที่เหมาะสม การมีบุคลากรที่เพียงพอ และการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องของทุกฝ่าย ถือเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้วัดตอบสนองต่อความต้องการของผู้แสวงหาความสงบทางจิตใจได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 จากผลการวิจัยพบว่าวัดใหม่ยายแป้นประสบปัญหาสภาพแวดล้อมและเสนาสนะที่เสื่อมโทรม ขาดอาคารปฏิบัติธรรมและที่พักที่เหมาะสม ดังนั้น ควรเร่งปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของวัดให้เอื้อต่อการปฏิบัติธรรมตามหลักอาวาสสัปปายะและอิริยาปถสัปปายะ โดยจัดให้มีพื้นที่สงบ สะอาด ร่มรื่น อาคารปฏิบัติธรรมที่ได้มาตรฐาน ที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมให้กลมกลืนกับธรรมชาติ เพื่อสร้างบรรยากาศที่เกื้อกูลต่อสมาธิและสติของผู้มาปฏิบัติธรรม

1.2 ควรพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัดให้มีความชัดเจน โปร่งใส และเป็นระบบ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการจัดการสมัยใหม่ควบคู่กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวคิดพลังบวร (บ้าน–วัด–โรงเรียน) นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาพระวิปัสสนาจารย์และ

บุคลากรผู้สอนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณสมบัติเหมาะสม เพื่อเสริมสร้างปุคคลสัปปายะและยกระดับคุณภาพการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม

1.3 วัดควรออกแบบและจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมที่สอดคล้องกับบริบทของคนเมือง โดยบูรณาการหลักสัปปายะ 7 อริยสัจ 4 และหลักวัด 6 ส. เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมทั้งมิติด้านกายภาพ พฤติภาพ ปัญญาภาพ และจิตภาพ ควรมีการกำหนดแนวทางการสื่อสาร การสร้างวินัย และการดูแลผู้ปฏิบัติธรรมอย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสามารถเกิดการเรียนรู้และการพัฒนาทางจิตใจอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวัดหรือสถานปฏิบัติธรรมในเขตเมืองใหญ่ที่มีลักษณะปัญหาและบริบทใกล้เคียงกับวัดใหม่ยายแป้น เช่น วัดในกรุงเทพมหานครหรือปริมณฑล เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการจัดการตามหลักสัปปายะ 7 และการประยุกต์ใช้ศาสตร์สมัยใหม่ ซึ่งจะช่วยยืนยันความเหมาะสมและความเป็นสากลขององค์ความรู้ “สัปปาย นำนิพพานสถานธรรม สู่สันติสุข” และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในวงกว้างมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรเน้นการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน–วัด–โรงเรียน และภาคีเครือข่ายอื่น ๆ ในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเยียวยาทางจิตใจและสังคม โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหายาเสพติด ความเครียด และภาวะซึมเศร้าในชุมชนเมือง เพื่อให้เห็นรูปแบบความร่วมมือที่เป็นรูปธรรมและสามารถขยายผลได้

2.3 ควรเชื่อมโยงหลักสัปปายะกับศาสตร์ด้านสุขภาพจิต จิตวิทยาเชิงพุทธ หรือการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อศึกษาผลของการปฏิบัติธรรมต่อการลดความเครียด ภาวะซึมเศร้า และการเสริมสร้างสันติสุขภายใน ซึ่งจะช่วยเพิ่มคุณค่าทางวิชาการและทางสังคมให้แก่งานวิจัย

References

Klankesorn, N. (2024). The Development of Vipassan**ā** Meditation Center “Sati-Rimnam Aram Tun Ru” for Promotion of the Peaceful Urban Community by Buddhist Peaceful Means. *Journal of MCU Peace Studies*, 12(3), 1110–1125.

Phra Phonchat Buddhasaro (Phakphrom). (2018). *A Study of Suitable Things for the Dhamma Practice of the Dhamma Practice Retreat in Surin Province*. (Master’s Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.

Phrakhrukosolsamathiwat, Phra Nattanachai Kanyanadhammo, & Sa-ard-iam, Th. (2023). Guidelines for Participation in Sustainable Moral Community Development: A Case Study of Wat Wang Palad Sammakkhi, Surin Province and Wat Pa Wang Sila, Sisaket Province. *Mahachulagajasara Journal*, 14(1), 211–226.

Phramaha Sethavich Setthavijjo (Thirasarutanunt). (2023). The Temple Environment Management Conducive to Learning for Dhamma Practitioners in Pathum Thani Province. *Journal of Palisueksabuddhaghosa Review*, 9(2), 221–233.

Phramaha Somthavil Pabhaso (Le-nim). (2018). *Administration of Meditation Centers in Bangkok in Accordance with Sappā**ya** VII*. (Master’s Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.

Techarin, Ph. (2004). *Community Development Administration*. Bangkok: Thai Watthanaphanit.

Wat Mai (Yai Paen). (2025). *News and Articles*. Retrieved January 10, 2025, from https://watmaiyaipaen.com/home/article.php